

Innehåll

1. Bakgrund	2
2. Nuläget i språkduschverksamheten.....	3
A. Enkät bland daghemsföreståndare hösten 2015.....	3
B. Respons från kundenkäten hösten 2014	4
C. Teorierna bakom språkduschverksamheten	5
3. Utveckling av Grankullamodellen för språkduschverksamhet	7
A. Språkduschverksamheten genomförs genom personalutbyte mellan daghemmen, något som redan har testats under tidigare år.....	9
B. Språkdusch med hjälp av olika medier	9
C. Språkduschverksamheten genomförs med hjälp av frivilliga, t.ex. skolfarfar eller skolmormor, eller personer som får sysselsättningsstöd.....	9
D. Språkduschverksamheten ordnas med hjälp av utomstående yrkesfolk	10
E. En ny befattning för en barnträdgårdslärare grundas i staden, och en tvåspråkig barnträdgårdslärare rekryteras för att ansvara för språkduschverksamheten	10
4. Litteratur	11

1. Bakgrund

I Grankulla är levande tvåspråkighet en viktig värdering som styr all verksamhet. Den relativt jämna språkliga fördelningen skapar möjligheter för en enspråkigt finsk- eller svenskspråkig kommuninvånare att komma i kontakt med det andra inhemska språket i sin naturliga miljö. Språkduschar nämns för första gången i Grankulla stads dagvårdspolitiska program på 1990-talet.

Möjligheterna att bekanta sig med det andra inhemska språket inom dagvårdstjänsterna har ordnats på olika sätt. T.ex. Kasabergets och Sansåkers daghem hade ända till 1980-talet tvåspråkiga daghemsgrupper. När daghemsgrupperna gjordes enspråkiga på 1980-talet, blev det ännu kvar två tvåspråkiga grupper för 1–3-åringar i Kasaberget. De lades dock ner år 2006 på basis av kundrespons och expertutlåtanden, trots att man konstaterade att tvåspråkiga grupper var möjliga enligt dåvarande lagstiftning.

Svenska nämnden för undervisning och småbarnsfostran har under hösten 2015 beslutat att barnen i den svenskspråkiga grundläggande utbildningen börjar studera finska redan i årskurs 1. Det här gör att utvecklandet av språkduschverksamheten i småbarnsfostran för att svara mot barnens och kommuninvånarnas behov accentueras allt mer.

I de övriga nyländska kommunerna är språkdusch på det andra inhemska språket inte i bruk och övervägs inte heller. Däremot har många kommuner i Nyland satsat på att stödja barnens modersmål t.ex. med hjälp av ambulerande barntädgårdslärare med uppgift att främja den språkliga utvecklingen.

2. Nuläget i språkduschverksamheten

A. Enkät bland daghemsföreståndare hösten 2015

I september fick föreståndarna för såväl kommunala daghem som köptjänstdaghem svara på en skriftlig enkät med frågor om språkduschverksamheten i sina respektive enheter. Av enkätsvaren framgick följande:

Skillnaderna i språkduschfrekvensen är stora mellan de olika enheterna. Tre enheter ger språkdusch dagligen (språkbadsdaghemmet samt förskolegrupperna i Sansåker och Metsämaja) och fyra enheter (Folkhälsan, Kasaberget, Grankotten och Pikku Akatemia) en gång i månaden eller mer sällan. Lyan ger språkdusch en gång i veckan.

Också sättet att genomföra språkduschen varierar mellan enheterna. De vanligaste sätten är sång-, rams- eller sagostunder under organiserade former samt dagligen kombinerade med vardagliga situationer. De här sätten tillämpas i fem enheter. Tre enheter (Folkhälsan, Kasaberget och Grankotten) genomför sina språkduschar så att någon utomstående besöker daghemmet, och en enhet (Pikku Akatemia) besöker också andra daghem inom ramen för språkduschverksamheten.

I vissa daghem (Lyan, Grani Språkbud) deltar alla barn i språkduschverksamheten. I de daghem där alla barn inte deltar i språkduschverksamheten är de grupper som oftast blir utanför barn under 3 år (Kasaberget, Grankotten, Pikku Akatemia, Sansåker, Metsämaja; i Metsämaja deltar dock en del av dem som är lite under 3 år), barn med behov av stöd i språkutvecklingen (Folkhälsan, Pikku Akatemia, Sansinpelto, Metsämaja; i Metsämaja deltar dock en del av dessa barn) samt de barn vars föräldrar har önskat att de inte deltar i språkduschverksamheten (Sansåker, en del av barnen i Pikku Akatemia). Vid Grankotten och Kasaberget deltar heller inte de barn som har det andra inhemska språket som andra hemspråk.

Den respons barnen ger om språkduschverksamheten är huvudsakligen positiv i alla enheter. Responsen från föräldrarna har också varit huvudsakligen positiv med undantag av en enhet (Metsämaja), där responsen har varit i huvudsak neutral. Föräldrarna får information om språkduschverksamheten på föräldrakvällar (Kasaberget, Lyan, Pikku Akatemia, Sansinpelto), samtal om småbarnsfostran (Kasaberget, Lyan, Pikku Akatemia, Metsämaja), daghemmens egna planer för småbarnsfostran (Kasaberget, Pikku Akatemia, Metsämaja), brev till hemmet (Pikku Akatemia, Sansinpelto) samt i samband med att serviceavtal görs upp (Kasaberget). Språkduschdaghemmen

har en särställning, eftersom familjerna söker sig till dessa daghem på en skild kölista. Två av enheterna inhämtar skriftligt tillstånd av föräldrarna för att barnet ska få delta i språkduschverksamheten (Kasaberget och Pikku Akatemia).

Tre daghem (Folkhälsan, Pikku Akatemia, Metsämaja) har en språkduschplan. Tre daghem (Lyan, Kielikylpy och Sansinpelto) har ingen namngiven person som skulle ansvara för språkduschverksamheten. Daghemsförståndarna önskar sig gemensamma riktlinjer för språkduschverksamheten och klarare mål, dock med hänsyn till de olika enheternas olika möjligheter att genomföra språkduschverksamhet t.ex. med avseende på barnens behov av stöd och barnens inläring av sitt modersmål och/eller finska som andra språk (S2). En del av daghemmen är nöjda med att språkduscharna hos dem sköts av en utomstående ledare, medan andra daghem är nöjda med sin metod, där den egna personalen sköter språkduscharna vid sidan om den vanliga verksamheten.

B. Respons från kundenkäten hösten 2014

Småbarnsfostran i Grankulla genomför en kundenkät med tre års mellanrum. Den senaste enkäten genomfördes på hösten 2014. Följande respons och utvecklingsförslag gällande språkinläring togs emot i enkätsvaren:

- *Är nöjd med hur småbarnsfostran sköts idag, kanske man skulle kunna ha mer möjlighet med att lära finska språket hos helt svenska barn, språkduschen kanske skulle kunna ordnas oftare än det görs nu eller rent av ha språkbud för också svenska barn, nu finns det bara finska barn vilket ja tycker är konstigt*
- *Suomen ja ruotsin kielistä toimintaa ja ryhmiä tulisi yhdistää – saisivat oppia toinen toisiltaan. [Den finsk- och svenskspråkiga verksamheten och grupperna borde slås ihop – då skulle barnen lära sig av varandra.]*
- *En språkundervisning borde vara en del av det dagliga programmet (15-30 min), Kanske t.o.m. Engelska kunde vara närvarande i det dagliga livet i förskolan*
- *Detta påstående grundar sig endast på personlig erfarenhet om hur mycket och hur många språk barn i denna ålder kan plocka upp...*
- *Även om många barn nuförtiden kommer från tvåspråkiga hem så gör inte alla det. För barn som kommer från helt svenska hem vore det bra om det i ett tidigt skede gick att få extra stöd för att främja barnens inläring av finska. Språkdusch är en fantastisk ide, kanske man t.ex. kunde bygga vidare på det*

- *En språkdusch-verksamhet inom daghemmet eller som klubb vore intressant och mycket givande. Inte bara språkdusch i finska (som andra inhemska språk) utan även i främmande språk (t.ex. engelska). Här kunde Grankulla gå i bräschen och satsa på språkdusch i finska*

På våren 2014 genomfördes en enkät i Grankulla om intresset för privat dagvård på engelska, och i den enkäten ingick också en fråga om eventuellt intresse för dagvård på något annat språk. Enkätsvaren visade på ett stort intresse för dagvård på engelska, men däremot fanns det endast ett marginellt intresse för dagvård på andra språk, t.ex. finskt språkbud för enspråkigt svenska barn, och slutsatsen var att utredningen av sådana möjligheter inte fortsatte. Se t.ex.

<http://www2.kauniainen.fi/dynasty/fin/kokous/20142088.PDF>

C. Teorierna bakom språkduschverksamheten

Jo pienikin kosketus vieraaseen kieleen ja kulttuuriin jättää lapsen aivoihin muistijäljen myöhempää oppimistilannetta varten. Yksi keino jättää muistijälki on [] kielisuihkutus, joka onnistuessaan antaa lapselle positiivisen ja iloisen kuvan kielestä ja kulttuurista.

- *Nina Kuutti 2010 –*

[Redan en begränsad kontakt med ett främmande språk och en annan kultur avsätter ett minnesspår i barnets hjärna som aktiveras vid en senare inlärningsituation. Ett sätt att skapa sådana minnesspår är [...] språkduschar, som ger barnet en glad och positiv bild av språket och kulturen då de görs på rätt sätt.

- *Nina Kuutti 2010]*

Språkduschverksamheten har som syfte att anlägga ett positivt minnesspår i barnets hjärna och därmed öka språkintresset och främja ytterligare språkval i ett senare skede (Kuutti 2010). Aktiviteter innehar en viktig roll i språkundervisningen (Karvonen 2009). Det finns flera fördelaktiga utvecklingskedan. En milstolpe är fyraårsåldern, då barnets kunskaper i sitt modersmål har utvecklats nästan till samma nivå som hos en vuxen. Språken "äter" inte varandra, utan tvärtom är det så att inläringen av ett språk stödjer alla senare språkstudier. Man har till exempel kunnat konstatera att tvåspråkiga barn har lättare att lära sig andra språk än sina enspråkiga jämnåriga.

Språkinlärning äger alltid rum i interaktion mellan individen och omvärlden, och då är social interaktion av avgörande betydelse. *Språkduscharna är som bäst då de sker oförmärkt för barnet och ges i samband med olika vardagliga bestyr.* Språkduschverksamhet kan länkas samman t.ex. med morgonhälsningarna i skolorna och med utbyte av information om hur det står till, d.v.s. sådan verksamhet som sker regelbundet varje dag. Språkduschen är oberoende av tid och plats och måste inte nödvändigtvis ges av en ämneslärare i språk; språkduschar kan ges av vem som helst som behärskar språket. Verksamheten hjälper till att göra barnen bekanta med andra kulturer genom sång, lek och gemensamma aktiviteter (OPH 2011; OPH 2010).

Kännedom om en annan kultur ingår som en väsentlig del i språkduschverksamheten. I samband med språkduschverksamhet kan man också lära barnen tolerans gentemot andra kulturer och andra seder, och barn som behärskar flera språk kan lära dem som duschas ord och seder ur sin egen kultur (Kuutti 2010).

Inom många forskningsbaserade och allmänt tillämpade tvåspråkighetsprogram, även inom språkduschverksamheten, tillämpas **Grammontprincipen**: en person – ett språk. Denna princip rekommenderas även för kommunikationen inom en tvåspråkig familj. Denna språkstrategi anses vara det säkraste sättet att göra ett barn tvåspråkigt, och den har också mest stöd inom forskningen. I allt fler tvåspråkiga familjer talar vardera föräldern numera sitt eget språk med barnen, så man kan anta att barnen som växer upp i dessa familjer uppnår en mycket balanserad tvåspråkighet i praktiken. Litteraturförteckningen i slutet av texten ger mer information om olika metoder för tvåspråkighetsfostran.

3. Utveckling av Grankullamodellen för språkduschverksamhet

Målet för arbetet med att utveckla en gemensam språkduschmodell för Grankulla är en färdig modell som sedan kunde tillämpas i varje daghem. I målet ingår också att tillämpa Grammontprincipen (se ovan), vilket utesluter att de anställda som har ansvaret för att fostra barngruppen skulle byta språk och vid vissa tillfällen tala det andra inhemska språket. Då gäller det att utreda vem som i så fall ska ge språkduschar, i vilka situationer och hur. Utgående från den information som har inhämtats föreslås följande riktlinjer för språkduschverksamheten:

- Alla barn som är tre år eller äldre vars föräldrar inte uttryckligen har bett om befrielse från verksamheten deltar i språkduschverksamheten på det andra inhemska språket.
- Också barn från flerspråkiga familjer och barn som behöver S2-undervisning deltar i språkduschverksamheten.
- De barn som redan behärskar språkduschspråket deltar inte i verksamheten.
- Daghemmens egen personal talar endast daghemmets språk – finska ELLER svenska – till barnen och växlar alltså aldrig språk i arbetet med barnen (den s.k. Grammontprincipen). Språkduschen genomförs med hjälp av t.ex. en utomstående personer eller olika medier, se nedan.
- Samma principer gäller både de kommunala daghemmen och köptjänstdaghemmen.
- Språkduschverksamhet ges regelbundet åt varje barn 1–2 gånger i veckan, 30–60 minuter åt gången.
- Språkdusch ordnas främst genom aktivitetsbaserade metoder.
- I de svenskspråkiga daghemmen behöver ca 60 % av barnen ingen språkdusch eftersom de kommer från tvåspråkiga (svenska-finska) familjer, men största delen av de finska daghemmens grupper kunde med fördel delas i två under språkduschverksamheten.

Daghem och grupp	timmar i veckan
<u>Metsämajan päiväkoti:</u> Menninkäiset ½ gruppen Menninkäiset ½ gruppen	1 + 1
<u>Pikku Akatemia:</u> Humpet ½ gruppen Humpet ½ gruppen Sisiliskot ½ gruppen Sisiliskot ½ gruppen Perhoset Kultakalat	4 + 4
<u>Sansinpellon päiväkoti:</u> Kurjet ½ gruppen Kurjet ½ gruppen Joutsenet ½ gruppen Joutsenet ½ gruppen Peipot ½ gruppen Tiaiset ½ gruppen	3 + 3
<u>Grankotten:</u> Barren Ekorrar	1 + 1
<u>Kasabergets daghem:</u> Kantareller Fårtickor Mandelriskor Guldkremlor	2 + 2
<u>Folkhälsans barntädgård:</u> Blåsippor Vitsippor	1 + 1
<u>Stiftelsen Bensows daghem Lyan:</u> Förskolegruppen Stora Lyan	1 + 1

Alternativa modeller:

A. Språkduschverksamheten genomförs genom personalutbyte mellan daghemmen, något som redan har testats under tidigare år.

Fördelar: Språkduschverksamheten ger inte upphov till kostnader. Verksamheten genomförs av en yrkeskunnig person.

Nackdelar: Genomförandet beror varje gång på personalsituationen i de deltagande daghemmen och erfarenheterna har visat att avbokningar ofta sker p.g.a. att någondera av personerna ifråga inte kan lösgöra sig från daghemmet. De långsiktiga och trygga människorelationerna som förutsätts i kvalitetsstandarderna rubbas av att en medlem av personalen utför en del av sin arbetstid i ett annat daghem. Frågeställningar angående antalet anställda med tanke på säkerhet och lagen om småbarnspedagogik blir aktuella om en anställd som ordnar språkdusch "vikarierar" en av gruppens ordinarie anställda, då personerna ifråga inte är på plats i någondera gruppen under den tid de förflyttar sig mellan daghemmen.

B. Språkdusch med hjälp av olika medier

Barnen som deltar i språkduschverksamheten kan spela språkbaserade spel på det andra inhemska språket, se på inspelningar på det andra inhemska språket o.s.v. under övervakning av de anställda vid det egna daghemmet.

Fördelar: Språkduschverksamheten ger inte upphov till (personal)kostnader.

Nackdelar: Metoden innehåller inte aktiviteter där barnen deltar och stödjer inte aktiv användning av det andra språket.

C. Språkduschverksamheten genomförs med hjälp av frivilliga, t.ex. skolfarfar eller skolmormor, eller personer som får sysselsättningsstöd

Fördelar: Språkduschverksamheten ger inte upphov till kostnader.

Nackdelar: Språkduschverksamheten genomförs inte likvärdigt vid varje enhet. Personen som ordnar verksamheten är kanske inte yrkesutbildad, så kvaliteten och t.ex. gruppdisciplinen kan vara ojämn. För att verksamheten alls ska kunna ordnas förutsätts det att intresserade frivilliga finns att tillgå och att de förbinder sig till verksamheten.

D. Språkduschverksamheten ordnas med hjälp av utomstående yrkesfolk

Varje daghem ingår ett arbetsavtal med en utomstående person, skilt för varje språkduschgång. En del daghem har gjort så här redan tidigare, och personen som har hållit språkdusch har varit t.ex. någon av kommunens anställda inom småbarnsfostran som har varit på vårdledighet.

Fördelar: Verksamheten genomförs av en yrkeskunnig person. Språkduschverksamheten är inte beroende av att de andra anställda är närvarande.

Nackdelar: Språkduschverksamheten ger upphov till arvodeskostnader. För att verksamheten alls ska kunna ordnas måste en lämplig person hittas.

E. En ny befattning för en barnträdgårdslärare grundas i staden, och en tvåspråkig barnträdgårdslärare rekryteras för att ansvara för språkduschverksamheten

Barnträdgårdsläraren som ansvarar för språkduschverksamheten cirkulerar regelbundet mellan alla de finskspråkiga daghemmen (utom språkbudet), där hen håller språkduschverksamhet för barn över tre år på svenska, och mellan alla de svenskspråkiga daghemmen där verksamheten hålls på finska för alla barn över tre år. Om barnträdgårdsläraren skulle hålla språkduschverksamhet för alla barngrupper med barn över tre år 2 gånger i veckan i 30 minuter per gång så skulle hens arbetstid uppgå till ca 26 timmar i veckan utan pauser mellan grupperna för t.ex. förflyttningen mellan olika enheter, lunchpauser o.dyl.

Fördelar: Verksamheten genomförs av en yrkeskunnig person. Verksamheten följer samma standard i alla enheter. Språkduschverksamheten är inte beroende av att de andra anställda är närvarande.

Nackdelar: Språkduschverksamheten ger upphov till personalkostnader.

4. Litteratur

Berglund, Raija (2009) Valta valita. Kaksikielisen lapsen kielenvalintaan vaikuttavista tekijöistä.

http://www.vakki.net/publications/2009/VAKKI2009_Berglund.pdf

Bärlund, Pia (2012). Kielisuihkutusta Jyväskylän kaupungissa vuodesta 2010.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/40226>

Kallonen, Eva (2011) Ei tehdä tästä nyt numeroo – Kielisuihutus osana varhaista kielenoppimista.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/26899>

Karvonen, Pirkko 2009. Tarinan kertojat – iloa ja leikkiä kieleen, liikkumiseen ja laskemiseen

http://peda.net/veraja/jyvaskyla/paivahoito/kehitys/tarinan_kertojat_-_projekti/tarinan_kertojat

Kuure, Olli (1997) Miten ikä vaikuttaa vieraan kielen oppimiseen.

http://www.migrationinstitute.fi/files/pdf/artikkelit/miten_ika_vaikuttaa_vieraan_kielen_oppimiseen.pdf (mm. Grammontin periaatteesta ja sen merkityksestä)

Kuutti, Niina (2010) Kielisuihutus – kielimaistiaisia lapsille suomalaisen kielivarannon

monipuolistamiseksi. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/40310>

Mård-Miettinen Karita (2012). Varhaisen kielenoppimisen haasteita ja käytänteitä Euroopassa.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/40225>

Pynnönen, Johanna (2013). Finnish preschool children's experiences of an English language shower.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/41093/URN%3aNB%3afi%3ajyu-201303211356.pdf?sequence=1>

Riihinen, Inkeri (2010) Pienestä pitäen vieraiden kielten makuun.

<http://www.kieliverkosto.fi/article/pienesta-pitaen-vieraiden-kielten-makuun/>

Tuokko, Eeva, Takala, Sauli, Koikkalainen, Päivi, Mustaparta, Anna-Kaisa (2012) Kielitivoli!

Perusopetuksen vieraiden kielten opetuksen kehittämishankkeessa 2009 – 2011 koettua: tuloksia ja toimintatapoja. http://www.oph.fi/download/138695_Kielitivoli_.pdf

Folkhälsan: Språklekar, lekdatas och språkverktyg – lekfullt med språk.

<http://www.folkhalsan.fi/spraklekar>

Eurooppalainen kielisalkku/europeisk språkportfolio/European language portfolio

<http://kielisalkku.edu.fi/fi>